

Gelecekte Ödünç Almak:
**Somut Olmayan
Kültürel Miras ve
Sürdürülebilir Kalkınma**

Evrin Ölçer Özünel

Ankara, 2023

Gelecekte Ödünç Almak: Somut Olmayan Kültürel Miras ve Sürdürülebilir Kalkınma

Yazar

Evrım Ölçer Özünel

ISBN: 978-625-6444-21-8

1. Baskı

Kasım, 2023 / Ankara

Yayın Sertifika No

46683

Matbaa Sertifika No

46682

Grafiker®

Yayınları

Yayın No: 484

Web: grafikeryayin.com

Kapak, Sayfa Tasarımı,

Baskı ve Cilt

Grafiker®

Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık

Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Oğuzlar Mahallesi

1396. Cadde No: 6/A

06520 Balgat-ANKARA

Tel : 0 312. 284 16 39 Pbx

Faks : 0 312. 284 37 27

E-mail : grafiker@grafiker.com.tr

Web : grafiker.com.tr

Kitabın hukuksal ve bilimsel sorumluluğu yazarına aittir.

Yazar Hakkında

Doç. Dr. Evrim Ölçer Özünel, Ankara Hacı Bayram Üniversitesi Türk Halk Bilimi Bölümünde öğretim üyesidir. 2000 yılından beri masal ve masal anlatıcılığı üzerine akademik çalışmalar yürütmektedir. UNESCO ve Birleşmiş Milletlere akredite Somut Olmayan Kültürel Miras Derneği'nin başkanlığını yapmaktadır. UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Somut Olmayan Kültürel Miras İhtisas Komitesi üyesi, UNESCO uluslararası kolaylaştırıcılar ağı üyesi olan Özünel, UNESCO'nun ulusal ve uluslararası pek çok toplantısına uzman ve temsilci olarak katılmaktadır. Aynı zamanda Kültür ve Turizm Bakanlığı, Somut Olmayan Kültürel Miras Uzmanlar Kurulu üyesidir. 2022 yılında beri UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi uluslararası 12 üyelik Değerlendirme Kurulu'na Türkiye adına uzman olarak seçilmiştir. Uluslararası proje ve alan araştırmaları yürütmüş, uluslararası dergilerde masal, mitoloji, somut olmayan kültürel miras müzeciliği ve halk biliminin diğer alanlarında makaleler yazmış kitaplar yayınlamıştır. Ayrıca ulusal ve uluslararası masal festivallerinde anlatıcı olarak yer almış ve organize etmiştir. Yayımlanmış pek çok çocuk kitabı bulunmaktadır. Ayrıca MEB ve UNESCO işbirliğinde gerçekleştirilen ZOYOP Projesi ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Ortak Evimiz Dünya projesi bağlamında için somut olmayan kültürel mirastan beslenen hikaye kitapları yazmıştır.

İÇİNDEKİLER

Ön Söz	7
Giriş: Kültürel Miras Biçimleri ve Sürdürülebilir Kalkınma	9
a) Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi.....	14
b) Kültürel Mirasa Çok Yönlü Bakış.....	26
1. Bölüm: Eski Köyün Yeni Adetleri: Somut Olmayan Kültürel Miras ve Sürdürülebilir Kalkınma	41
a) Sürdürülebilir Kalkınmanın Tarihi ve Kültürel Miras Algısı.....	42
b) Sözleşme'nin Sürdürülebilir Kalkınma ile Temas Noktaları.....	56
c) Madalyonun İki Yüzü: Sürdürülebilir Kalkınma ve Somut Olmayan Kültürel Mirasın Birbirine Katkısı.....	67
2. Bölüm: Sözleşme'nin Kavram Dünyasında Sürdürülebilir Kalkınma	73
a) Şah Damarı: Topluluk, Grup ve Birey.....	76
b) Yaşayan Yer: Kültürel Mekân.....	81
c) Sözleşme'nin Kalbi: Koruma, Eğitim, Aktarım.....	91
d) Sözleşme'nin Omurgası: "Unsur".....	97
e) Sözleşme'nin Vitrini: Ulusal ve Uluslararası Listeler.....	102
f) Sözü'nün Gücü: Somut Olmayan Kültürel Mirasın Aktarılmasında Aktarılmasında Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar.....	106
g) Geleneğin Seyirlik Alanları: Gösteri Sanatları.....	110
h) Birlikte Ağlamak Birlikte Gülmek: Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler.....	114
i) Kadim Bilgiler Kâmil Bilgiler: Doğa ve Evrenle İlgili Bilgi ve Uygulamalar.....	118
j) İnsanlığın Altın Bileziği: El Sanatları.....	120

3. Bölüm: Kaygan Zeminler: Korumada Risk Alanları ve Sürdürülebilir Kalkınma	15
a) Yalnız Taş Duvar Olmaz: Kapsayıcı Sosyal kalkınma.....	127
b) Bakarsan Bağ Bakmazsan Dağ Olur: Çevresel Sürdürülebilirlik.....	131
c) Kazanmayanın Kazanı Kaynamaz: Kapsayıcı Ekonomik Kalkınma.....	138
d) El Kazanı ile Aş kaynamaz: Gıda Güvenliği.....	146
e) Hem Ziyaret Hem Ticaret: Aşırı Ticarileşme ve Turizm.....	151
f) Kırılgan Zeminler: Acil Durumlarda Somut Olmayan Kültürel Miras ve Kalkınma.....	159
Sonuç:	
Kültürel Mirasın Sürdürülebilir Kalkınma İçindeki Rolü	169
Kaynakça	182
EK 1: Birleşmiş Milletler 2015 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Metni	191
EK 2: Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Uygulama Yönergesi Altıncı Bölüm	233

ÖN SÖZ

“Gelecekte Ödünç Almak: Somut Olmayan Kültürel Miras ve Sürdürülebilir Kalkınma” adlı bu kitap, somut olmayan kültürel mirasın ve sürdürülebilir kalkınma amaçlarının, insanlığın geçmişi ve geleceği arasında önemli bir köprü kurduğu gerçeği etrafında dönüyor. Bu iki önemli kavram, insanlığın geçmiş deneyimlerini ve kültürel zenginliğini geleceğe taşımanın yanı sıra, gezegenimizi ve tüm canlıları koruma ihtiyacını bir araya getiriyor. Kitabın temel amacı, UNESCO 2003 Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi’nin sürdürülebilir kalkınma meselesine nasıl katkı sağlayabileceğini açıklamak ve bu iki alan arasındaki bağlantıları derinlemesine incelemektir. Somut olmayan kültürel miras, insanlığın binlerce yıllık birikimini yansıtan gelenekler, dil, ritüeller ve el sanatları gibi unsurlardan oluşur. Bu miras, kültürel çeşitliliği ve toplumların kimliklerini şekillendiren bir anahtardır. Sürdürülebilir kalkınma ise, gezegenimizin doğal kaynaklarını koruma, toplumsal eşitsizliği azaltma ve gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya bırakma amacını taşır. Bu kitap, bu iki kavramın bir araya gelerek nasıl olumlu ya da riskli sonuçlar doğurabileceğini araştırıyor. Somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlayabileceği alanlar örneklerle ele alınıyor. Bu, mirasın korunması ve sürdürülmesi için yapılan çabaların sadece kültürel değeri korumakla kalmayıp aynı zamanda toplumların yaşam kalitesini ve sürdürülebilirliğini artırabileceğini gösteriyor. Kitap ayrıca, somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilir kalkınma amaçlarına nasıl entegre edilebileceği konusunda öneriler sunuyor. Kültürel mekânların, miras unsurlarının ve ulusal listelerin sürdürülebilir kalkınma açısından ne kadar kritik olduğunu vurguluyor ve bu unsurların korunması ile gelecek nesillere aktarılmasının önemini öne çıkarıyor. Kitap, somut olmayan kültürel mirasın sadece bir geçmişe ait olmadığını, aynı zamanda gelecekteki sürdürülebilir bir toplumun inşasında temel bir unsur olduğunu anlatıyor. Koruma, eğitim, aktarım ve uluslararası iş birliği gibi konulara odaklanarak, kültürel mirasın

sürdürülebilir bir geleceğin temel taşlarından biri olduğunu vurguluyor. Bu bağlamda kitap, sadece uzmanlara değil, kültürel mirasa ve sürdürülebilir kalkınmaya ilgi duyan herkese hitap etmektedir. Kültürel mirasın gücünü ve potansiyelini anlamak, bu mirası koruma ve gelecek nesillere aktarma sorumluluğunu kabul etmek için atılan bir adımdır. Umuyoruz ki bu kitap, somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilir kalkınma bağlamında ne kadar kritik olduğunu daha iyi anlamamıza yardımcı olur ve bu alandaki çalışmalara yeni bir ışık tutar.

KAYNAKÇA

Aral, Ahmet Erman (2020). *Somut Olmayan Kültürel Miras: Örgün, Yayıgın ve Sargın Eğitimi*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

Assmann, Jan (2001). *Kültürel Bellek, Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*, (Çev. Ayşe Tekin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

“Bhutan’s Gross National Happiness Index” <https://www.grossnationalhappiness.com/> (Erişim Tarihi: 17.06 2023).

Council of Europe (2005). *Convention on the Value of Cultural Heritage for Society (Faro Convention)*. <https://www.coe.int/en/web/culture-and-heritage/faro-convention> (Erişim Tarihi: 11.05.2023).

Council of Europe “Safeguarding and enhancing intangible cultural heritage in Europe” <https://pace.coe.int/en/files/26468/html> (Erişim Tarihi: 27.08.2023).

Deacon, Harriet & Diego Rinallo vd. (2021). “Promoting Sustainable Development through Intangible Cultural Heritage: the Co-creation of Heritage-Sensitive Intellectual Property and Marketing Strategies (HIPAMS) With Bearer Communities” *Intangible Cultural Heritage & Development Communities, Safeguard, Resilience* (Ed. Alessio Re & Giulia Avanza), Fondazione Santagata per l’Economia della Cultura.

Duymaz, Ali; Düzgün, Dilaver; Ögüt Eker, Gülin (2021). *Covid-19 Küresel Salgınının Somut Olmayan Kültürel Mirasa Etkileri: Türkiye Deneyimi*. Ankara: UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Yayınları.

Helliwell, John and Richard, Layard and Jeffrey, Sachs, eds. (2013). *World Happiness Report 2013*. Sustainable Development Solutions Network, New York.

<https://www.kureselamaclar.org/> (Erişim Tarihi: 17.07.2023).

https://www.kureselamaclar.org/wp-content/uploads/1_Yoksulluga_Son.pdf (Erişim Tarihi: 17.07.2023).

https://www.kureselamaclar.org/wp-content/uploads/4_Nitelikli_Egitim.pdf (Erişim Tarihi: 17.07.2023).

ICOMOS (2021). “ICOMOS International Charter for Cultural Heritage Tourism 2021: reinforcing cultural heritage protection and community resilience through responsible and sustainable tourism management” <https://>

www.icomos.org/media/com_acymailing/upload/ictc_draftcharter_culturalheritage_final_22072021_1.pdf (Erişim Tarihi: 19.07. 2023).

Labadi, Sophia (2013). *UNESCO, Cultural Heritage, and Outstanding Universal Value: Value-based Analyses of the World Heritage and Intangible Cultural Heritage Conventions*. AltaMira Press, United Kingdom.

Lefebvre, Henri. (2014). *Mekânın Üretimi*. (6. Baskı). (Çev. I. Ergüden). İstanbul: Sel Yayınları.

Mayer, Federico (1988). "A World Decade for Cultural Development" *The UNESCO Courier*, 4-17 <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000081721> (Erişim Tarihi: 10.08.2023).

Metin Basat, Ezgi (2013). "Somut ve Somut Olmayan Kültürel Mirası Birlikte Koruyabilmek". *Millî Folklor* 100: 61-71.

Oğuz, M. Öcal (2013). "Terim Olarak Somut Olmayan Kültürel Miras". *Millî Folklor* 100: 5 - 13.

Oğuz, M. Öcal (2018). *Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir?* Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

Ölçer Özünel, Evrim (2017a). "İnsanlar, Gezegen ve Refah İçin Bir Eylem Planı: Somut Olmayan Kültürel Miras ve 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine Eleştirel Yaklaşım" *Millî Folklor*, 116: 18-32.

Ölçer Özünel, Evrim (2017b). "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Karanlık Yüzleri: Turistifikasyon, Bağlamından Koparma, Millîleştirme, Müzeifikasyon, Otantifikasyon ve Aşırı Ticarileşme" *Kültürel Mirasın Korunması Uluslararası Bursa Sempozyumu*.

Proschan, Frank (2008). "Basic Challenges of Sustaining Intangible Heritage". *Safeguarding Intangible Heritage and Sustainable Cultural Tourism: Opportunities and Challenges*. UNESCO-EIIHCAP Regional Meeting Hué, Viet Nam, pp. 19-24

Ranwa, Ruchika (2022.) "Impact of tourism on intangible cultural heritage: case of Kalbeliyas from Rajasthan, India" *Journal of Tourism and Cultural Change*, 20:1-2, 20-36, DOI: 10.1080/14766825.2021.1900208.

Republic of Bolivia, Ministry of Foreign Affairs and Religion (1973). *Letter to the Director*. General of UNESCO, 24 April 1973. Ref. No. D.G.O.I.1006-79.

Tandon, Aparna (2018). *Kriz Zamanlarında Kültürel Miras İçin İlk Yardım1.El Kitabı*. Kültürel Varlıkların Korunması ve Restorasyonu için Uluslararası Çalışma Merkezi (ICCRROM). https://www.iccrom.org/sites/default/files/publications/2020-06/fac_handbook_turkish.pdf (Erişim Tarihi: 08.08.2023).

Testa, Alessandro (2017). “‘Fertility’ and the Carnival 2: Popular Frazerism and the Reconfiguration of Tradition in Europe Today”. *Folklore*, 128(2): 111-132.

“The Silver and Silk Villages of Surin” <https://www.tatnews.org/2017/03/silver-silk-villages-surin/> (Erişim Tarihi: 08.05.2023).

Torggler Barbara, Ekaterina Sediakina-Rivière, and Janet Blake (2013). “Evaluation of UNESCO’s Standard-setting Work of the Culture Sector. Part I – 2003 Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage”. https://ich.unesco.org/doc/src/IOS-EVS-PI-129_REV.-EN.pdf (Erişim Tarihi: 01.05. 2023).

UN (2015). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. <https://sdgs.un.org/2030agenda> (Erişim Tarihi: 14.06. 2023).

UN (2012). *United Nations Conference on Sustainable Development Rio+20*. <https://www.un.org/en/conferences/environment/rio2012>. (Erişim Tarihi: 01.05. 2023).

UN (2011). *Culture and development: resolution / adopted by the General Assembly*. <https://digitallibrary.un.org/record/724502?ln=en> (Erişim Tarihi: 11.05. 2023).

UN (2010). *Millennium Development Goals Summit*. <https://www.un.org/en/conferences/environment/newyork2010> (Erişim Tarihi: 01.06. 2023).

UN (2005). *Resolution adopted by the General Assembly on 16 September 2005*. https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_60_1.pdf (Erişim Tarihi: 01.06. 2023).

UN (2000). *The Millennium Development Goals*. <https://www.un.org/millenniumgoals/bkgd.shtml> (Erişim Tarihi: 01.06. 2023).

UN (1992). *Rio Declaration on Environment and Development: draft principles / proposed by the Chairman*. <https://digitallibrary.un.org/record/141565> (Erişim Tarihi: 07.06. 2023).

UN (1987). Report of the world commission on environment and development: our common future. <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf> (Erişim Tarihi: 17.07.2023).

UNDP (2022). *İnsani Gelişme Raporu 2021-2022 Özet*. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-10/HDR22%20insani%20gelisme%20ozet_11%20Ekim.pdf (Erişim Tarihi: 17.07.2023).

UNDP (2004). *Human Development Report 2004 Cultural Liberty in Today's Diverse World*. <https://hdr.undp.org/system/files/documents/human-development-report-2004-english.human-development-report-2004-english> (Erişim Tarihi: 10.07.2023).

UNDP-Spain MDG Achievement Fund (2006). *Terms of Reference for Thematic Window on*

Culture and Development. http://www.mdgfund.org/sites/default/files/MDGFTOR_Culture_FinalVersion%2017May%202007_English.pdf (Erişim Tarihi: 18.07.2023).

UNESCO (2023). "UNESCO Genel Direktörü Audrey Azoulay'ın Uluslararası Dünya Yerli Halklar Günü'ne Dair Mesajı" <https://www.unesco.org.tr/Home/AnnouncementDetail/6172> (Erişim Tarihi: 08.09.2023).

UNESCO (2023). *The UNESCO World Conference on Cultural Policies and Sustainable Development – MONDIACULT 2022*. <https://www.unesco.org/en/mondiacult2022> (Erişim Tarihi: 08.04.2023).

UNESCO (2022). *Operational Directives for the implementation of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Heritage-Last Version 9.GA (2022)*. <https://ich.unesco.org/en/directives> (Erişim Tarihi: 07.04.2023).

UNESCO (2022). "UNESCO Genel Direktörü Audrey Azoulay'ın Dünya Sanat Günü'ne Dair Mesajı" <https://www.unesco.org.tr/Home/AnnouncementDetail/5957> (Erişim Tarihi: 07.06.2023).

UNESCO (2022). "Yaldā/Chella" <https://ich.unesco.org/en/RL/yaldchella-01877> (Erişim Tarihi: 14.04.2023).

UNESCO (2022). "Beekeeping in Slovenia, a way of life" <https://ich.unesco.org/en/RL/beekeeping-in-slovenia-a-way-of-life-01857> (Erişim Tarihi: 07.06.2023).

UNESCO (2021). “Nora, dance drama in southern Thailand” <https://ich.unesco.org/en/RL/nora-dance-drama-in-southern-thailand-01587> (Erişim Tarihi: 20.07.2023).

UNESCO (2020). “Intangible heritage during lockdown” <https://ich.unesco.org/en/news/intangible-heritage-during-lockdown-13262> (Erişim Tarihi: 06.07.2023).

UNESCO (2019). “Decision of the Intergovernmental Committee: 14.COM 13” <https://ich.unesco.org/en/Decisions/14.COM/13> (Erişim Tarihi: 20.07.2023).

UNESCO (2018). “Decision of the Intergovernmental Committee: 13.COM 11” <https://ich.unesco.org/en/Decisions/13.COM/11> (Erişim Tarihi: 11.08.2023).

UNESCO (2017). “Traditional system of Corongo’s water judges” <https://ich.unesco.org/en/RL/traditional-system-of-corongo-s-water-judges-01155> (Erişim Tarihi: 20. 07. 20 23).

UNESCO (2017). “Margilan Crafts Development Centre, safeguarding of the atlas and adras making traditional technologies” <https://ich.unesco.org/en/BSP/margilan-crafts-development-centre-safeguarding-of-the-atlas-and-adras-making-traditional-technologies-01254> (Erişim Tarihi: 20.08.2023).

UNESCO (2017). “Decision of the Intergovernmental Committee: 12.COM 15” <https://ich.unesco.org/en/Decisions/12.COM/15> (Erişim Tarihi: 20.07.2023).

UNESCO (2016). “Decision of the Intergovernmental Committee: 11.COM 15” <https://ich.unesco.org/en/Decisions/11.COM/15> (Erişim Tarihi: 28.08.2023).

UNESCO (2015). *Records of the General Conference, 38th session, Paris, 3 - 18 November 2015, v. 1: Resolutions.* <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000243325> (Erişim Tarihi: 08.04.2023).

UNESCO (2014). “Ninth Session of the Intergovernmental Committee (9.COM)” <https://ich.unesco.org/en/9com> (Erişim Tarihi: 01.09.2023).

UNESCO (2013). “Washoku, traditional dietary cultures of the Japanese, notably for the celebration of New Year” <https://ich.unesco.org/en/>

RL/washoku-traditional-dietary-cultures-of-the-japanese-notably-for-the-celebration-of-new-year-00869 (Erişim Tarihi: 08.09.2023).

UNESCO (2013). *Chengdu International Conference on Intangible Cultural Heritage in Celebration of the Tenth Anniversary of UNESCO's Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*. <https://ich.unesco.org/doc/src/20548-EN.pdf> (Erişim Tarihi: 08.04.2023).

UNESCO (2013). *The Hangzhou Declaration: Placing Culture at the Heart of Sustainable Development Policies*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000221238> (Erişim Tarihi: 27.04.2023).

UNESCO (2011). "Ceremonial Keşkek tradition" <https://ich.unesco.org/en/RL/ceremonial-kekek-tradition-00388> (Erişim Tarihi: 27.07.2023).

UNESCO (2011). "Discours de la Directrice générale de l'UNESCO Irina Bokova, à l'occasion de l'ouverture de la 35e réunion du Comité du patrimoine mondial" <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000192967> (Erişim Tarihi: 27.08.2023).

UNESCO (2011). "Hezhen Yimakan Storytelling" <https://ich.unesco.org/en/USL/hezhen-yimakan-storytelling-00530> (Erişim Tarihi: 22.04.2023).

UNESCO (2011). "Jultagi, tightrope walking" <https://ich.unesco.org/en/RL/jultagi-tightrope-walking-00448> (Erişim Tarihi: 22.04.2023).

UNESCO (2011). "Folk long song performance technique of Limbe performances – circular breathing" <https://ich.unesco.org/en/USL/folk-long-song-performance-technique-of-limbe-performances-circular-breathing-00543> (Erişim Tarihi: 12.04.2023).

UNESCO (2010). "Decision of the Intergovernmental Committee: 5.COM 10.2" <https://ich.unesco.org/en/Decisions/5.COM/10.2> (Erişim Tarihi: 12.08.2023).

UNESCO (2009). "Traditional Ainu dance" <https://ich.unesco.org/en/RL/traditional-ainu-dance-00278> (Erişim Tarihi: 13.04.2023).

UNESCO (2009). "Chinese traditional architectural craftsmanship for timber-framed structures" <https://ich.unesco.org/en/RL/chinese-traditional-architectural-craftsman-ship-for-timber-framed-structures-00223> (Erişim Tarihi: 17.08.2023).

UNESCO (2009). "Traditional manufacturing of children's wooden toys in Hrvatsko Zagorje" <https://ich.unesco.org/en/RL/traditional-manufacturing-of-children-s-wooden-toys-in-hrvatsko-zagorje-00233> (Erişim Tarihi: 21.08.2023).

UNESCO (2008). "Indigenous festivity dedicated to the dead" <https://ich.unesco.org/en/RL/indigenous-festivity-dedicated-to-the-dead-00054> (Erişim Tarihi: 02.08.2023).

UNESCO (2005). "Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi" <https://www.unesco.org.tr/Pages/179/177/> (Erişim Tarihi: 27.08.2023).

UNESCO (2003). "Text of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage" <https://ich.unesco.org/en/convention> (Erişim Tarihi: 27.08.2023).

UNESCO (2003). "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" <https://ich.unesco.org/doc/src/00009-TR-PDF.pdf> (Erişim Tarihi: 01.08.2023).

UNESCO (2001). "UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity" <https://en.unesco.org/about-us/legal-affairs/unesco-universal-declaration-cultural-diversity> (Erişim Tarihi: 06.07.2023).

UNESCO (1998). "Intergovernmental Conference on Cultural Policies for Development: final report" <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000113935> (Erişim Tarihi: 01.07.2023).

UNESCO (1994). "Living Human Treasures: a former programme of UNESCO" <https://ich.unesco.org/en/living-human-treasures> (Erişim Tarihi: 06.07.2023).

UNESCO (1989). *Folklorun ve Geleneksel Kültürün Korunması Tavsiye Kararı* <https://www.unesco.org.tr/Pages/182/176> (Erişim Tarihi: 06.07.2023).

UNESCO (1989). *Recommendation on the Safeguarding of Traditional Culture and Folklore*. <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/recommendation-safeguarding-traditional-culture-and-folklore> (Erişim Tarihi: 01.07.2023).

UNESCO (1987). "Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future" <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf> (Erişim Tarihi: 17.07.2023).

UNESCO (1982). *Mexico City declaration on cultural policies*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000054668?posInSet=4&queryId=N-EXPLORE-df5703e9-1da3-4138-aade-d0a7df17c321> (Erişim Tarihi: 01.07.2023).

UNESCO (1970). "Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property" <https://www.Unesco.org/en/legal-affairs/convention-means-prohibiting-and-preventing-illicit-import-export-and-transfer-ownership-cultural> (Erişim Tarihi: 17.06.2023).

UNESCO (1972). "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme" <https://www.unesco.org.tr/Pages/161/177> (Erişim Tarihi: 17.06.2023).

UNESCO. (1954). "Silahlı Bir Çatışma Halinde Kültür Mallarının Korunmasına Dair Sözleşme" <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-263666/silahlı-bir-çatışma-halinde-kültür-mallarının-korunmasına-dair-sozlesme.html> (Erişim Tarihi: 22.06.2023).

UNESCO. "Platform on living heritage experiences and the COVID-19 pandemic" <https://ich.unesco.org/en/platform-on-living-heritage-experiences-and-covid-19-01123> (Erişim Tarihi: 22.06.2023).

UNESCO. "Proclamation of the Masterpieces of the Oral and Intangible Heritage of Humanity (2001-2005)" <https://ich.unesco.org/en/proclamation-of-masterpieces-00103> (Erişim Tarihi: 15.07.2023).

UNESCO. "Ethics and Intangible Cultural Heritage" <https://ich.unesco.org/en/ethics-and-ich-00866> (Erişim Tarihi: 10.09.2023).

UNESCO. "What is Intangible Cultural Heritage?" <https://ich.unesco.org/en/what-is-intangible-heritage-00003> (Erişim Tarihi: 10.07.2023).

UNESCO. "Overall results framework for the 2003 Convention" <https://ich.unesco.org/en/overall-results-framework-00984> (Erişim Tarihi: 02.06.2023).

UNESCO. "Sustainable development and living heritage" <https://ich.unesco.org/en/sustainable-development-and-living-heritage> (Erişim Tarihi: 12.08.2023).

UNESCO. "Browse the Lists of Intangible Cultural Heritage and the Register of good safeguarding practices" <https://ich.unesco.org/en/lists> (Erişim Tarihi: 12.05.2023).

UNESCO. "Cultural space of Jemaa el-Fna Square" <https://ich.unesco.org/en/RL/cultural-space-of-jemaa-el-fna-square-00014> (Erişim Tarihi: 12.05.2023).

UNESCO. "Dive into intangible cultural heritage!" <https://ich.unesco.org/en/dive> (Erişim Tarihi: 01.05.2023).

UNESCO. "Social practices, rituals and festive events" <https://ich.unesco.org/en/social-practices-rituals-and-00055> (Erişim Tarihi: 01.06.2023).

UNESCO. "Living heritage in emergencies" <https://ich.unesco.org/en/emergency-situations-01117> (Erişim Tarihi: 12.09.2023).

Wohlleben, Peter (2016). *Ağaçların Gizli Yaşamı*. İstanbul: Kitap Kurdu.

World Commission on Culture and Development (1995). "Our creative diversity: report of the World Commission on Culture and Development" <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000101651> (Erişim Tarihi: 02.08.2023).

Yıldız, Tuna (2018). "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinde Topluluk Katılımının Çıkmazları". *Millî Folklor* 120: 73-80.

Yıldız, Tuna (2020). *Somut Olmayan Kültürel Miras Yönetimi Sivil Toplum Katılımı*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.